

HIV/AIDS – zdravotní gramotnost jako prevence stigmatizace

Anna Kubátová, Jiří Stupka, Lenka Vrzalová Hana Zapletalová
Státní zdravotní ústav

Plzeň, 30. 4. 2026

Obsah prezentace

- Proč se tématu věnujeme
- „Co víš o AIDS“
 - dotazníkové šetření výuky HIV/AIDS na ZŠ 2022-2023
(průřezová studie mezi žáky a školními metodiky prevence)
- „Prevence HIV/AIDS na základních školách v České republice“ ve spolupráci s MŠMT
 - dotazníkové šetření mezi řediteli ZŠ s druhým stupněm výuky a víceletých gymnázií
- Co z dotazníků vyplynulo pro prevenci HIV/AIDS a snížení stigmatizace osob s HIV:
 - web pro pedagogy – pilotní fáze
 - JA SHIELD
 - WP5 a ČR – „Training of Trainers“
školení - trénink budoucích pedagogů v prevenci HIV/AIDS,
aby sami mohli předávat znalosti žákům
- Závěrem

PROČ SE TÉMATU VĚNUJEME (1/4)

- **Proč mluvit o stigmatizaci dnes?**
- Stigmatizace HIV/AIDS přetrvává i v moderní společnosti
- Má dopad na zdraví, prevenci i přístup ke vzdělávání
- Vzdělávací instituce hrají klíčovou roli v utváření postojů

PROČ SE TÉMATU VĚNUJEME (2/4)

- Národní program řešení problematiky HIV/AIDS v ČR na období 2023–2027
<https://mzd.gov.cz/vyhledavani/?q=n%C3%A1rodn%C3%AD+program+%C5%99e%C5%A1en%C3%AD+problematiky+hiv%2Faid#gsc.tab=0&gsc.q=n%C3%A1rodn%C3%AD%20program%20%C5%99e%C5%A1en%C3%AD%20problematiky%20hiv%2Faid&gsc.page=1>
- Výsledky Dotazníkového šetření výuky HIV/AIDS na ZŠ 2022–2023 (průřezová studie mezi žáky a metodiky školní prevence) – horší než v letech 2015/2016.
Kubátová A, Fialová A, Stupka J, Malý M, Hamplová L, Sedláčková S. Students' knowledge about HIV and their attitudes towards people living with HIV/AIDS in the Czech Republic: analysis of the school environment and recommendations for prevention. Cent Eur J Public Health. 2024;32(2):77-84. doi: 10.21101/cejph.a8313. PubMed PMID: 39069310.
- Výsledky dotazníkového šetření mezi řediteli škol (SZÚ/MŠMT): Prevence HIV/AIDS v základních školách a víceletých gymnáziích v ČR (2023/2024) – ukázaly, že 8 % škol v ČR se tématu nevěnuje.
<https://szu.gov.cz/odborna-centra-a-pracoviste/centrum-podpory-verejneho-zdravi/narodni-manazer-hiv-aid/prevence-hiv-aid-v-zakladnich-skolach-a-viceletych-gymnaziich-v-cr/>

PROČ SE TÉMATU VĚNUJEME (3/4)

- Výsledky projektu s ukrajinskou mládeží (2024): Empowering Youth: The Prague Initiative for HIV/AIDS Prevention in Schools by Ukrainian Educators – A Collaborative Approach, podporovaného WHO – ukázaly, že dobře vedená intervence může zlepšit znalosti, ale i ovlivnit postoje mladých lidí o desítky procentních bodů.
<https://szu.gov.cz/odborna-centra-a-pracoviste/centrum-podpory-verejneho-zdravi/narodni-manazer-hiv-aids/projekty/projekty-podporene-who/>
- Pilotní studie v rámci evropského průzkumu: Stigmatization and discrimination of people living with HIV in the Czech Republic: a pilot study (2023) – ukázala, že stigmatizací je třeba se i v ČR zabývat.
Kubátová A, Fialová A, Stupka J, Malý M, Hamplová L, Sedláčková S. Stigmatization and discrimination of people living with HIV in the Czech Republic: a pilot study. Cent Eur J Public Health. 2023;31(3):210-216. doi: 10.21101/cejph.a7782. PubMed PMID: 37934485.

PROČ SE TÉMATU VĚNUJEME (4/4)

- Mezinárodní studie ve zdravotnických zařízeních: HIV/AIDS – znalosti a postoje zdravotníků (2023), omezená velikost souboru – naznačila, že problematikou je třeba se zabývat také v ČR.
<https://szu.gov.cz/odborna-centra-a-pracoviste/centrum-podpory-verejneho-zdravi/narodni-manazer-hiv-aids/znalosti-a-postoje-zdravotniku/>
- Výzkum Health Related Quality of Life (HRQoL), týkající se osob žijících s HIV/AIDS (podzim 2025) za podpory WHO (594 respondentů z 4500 osob s HIV v ČR, tj. 13,2 %) – navzdory poskytované kvalitní zdravotní péči 19 % respondentů s HIV vnímá svoji kvalitu života jako špatnou.
<https://szu.gov.cz/odborna-centra-a-pracoviste/centrum-podpory-verejneho-zdravi/narodni-manazer-hiv-aids/projekty/zdravotne-podminena-kvalita-zivota-hrqol-u-osob-zijících-s-hiv/>
- Zdravotní gramotnost a budování postojů i základů stigmatizace začíná na základních školách = důvod k účasti na projektu JA SHIELD.

Národní program řešení problematiky HIV/AIDS na období 2023-2027

Cíl 7. Dosáhnout změny ve vnímání HIV infekce jako stigmatu prostřednictvím edukace:

- 1. Edukace žáků ZŠ s cílem, aby při ukončení školní docházky > 95 % žáků mělo informace o HIV/AIDS a umělo zaujmout k tomuto tématu svůj postoj.**
- 2. Edukace studentů odborných učilišť, SŠ a VOŠ s cílem, aby při ukončení příslušného stupně vzdělání >95 % učňů a studentů mělo informace o HIV/AIDS a umělo zaujmout k tomuto tématu svůj postoj.**
- 3. Edukace pedagogických pracovníků s cílem dosáhnout změny ve vnímání infekce HIV jako stigmatu.**

„Co víš o AIDS“

Dotazníkové šetření výuky HIV/AIDS na ZŠ 2022-2023 (průřezová studie mezi žáky a školními metodiky prevence)

Kubátová A, Fialová A, Stupka J, Malý M, Hamplová L, Sedláčková S. Students' knowledge about HIV and their attitudes towards people living with HIV/AIDS in the Czech Republic: analysis of the school environment and recommendations for prevention. Cent Eur J Public Health. 2024;32(2):77-84. doi: 10.21101/cejph.a8313. PubMed PMID: 39069310.

Výsledky šetření

Žáci a studenti, 48 ZŠ v ČR, 3011 dotazníků

• Znalosti – nedostatečné zejména v oblastech:

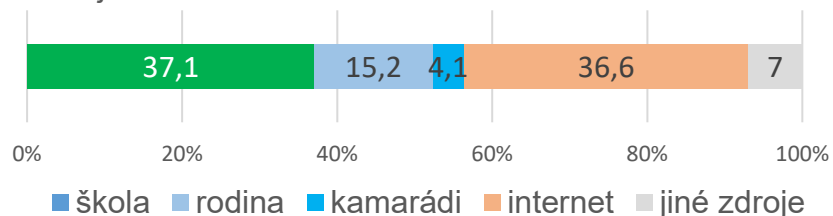
- Za jak dlouho od rizikové situace (např. nechráněný pohlavní styk) by se měl člověk nechat vyšetřit na HIV? – **13,0 %** žáků správně
- Profylaxe
 - Preexpoziční – **24,4 %** žáků správně
 - Postexpoziční – **31,6 %** žáků správně
- Chrání hormonální antikoncepce před nákazou virem HIV? – **45 %** žáků správně

• Postoje

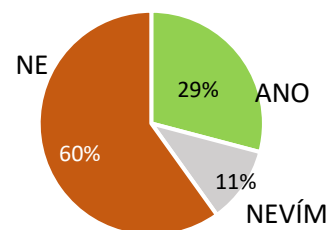
Koupili byste si čerstvou zeleninu od HIV+ prodejce? (%)		Myslíte si, že děti, které jsou HIV pozitivní, by měly mít možnost chodit do školy společně s dětmi, které jsou HIV negativní? (%)	
Ano	29,0	Ano	49,6
Ne	48,2	Ne	27,3
Nevím	21,5	Nevím	21,9

• Informační zdroje žáků

Zdroje informací o HIV a AIDS

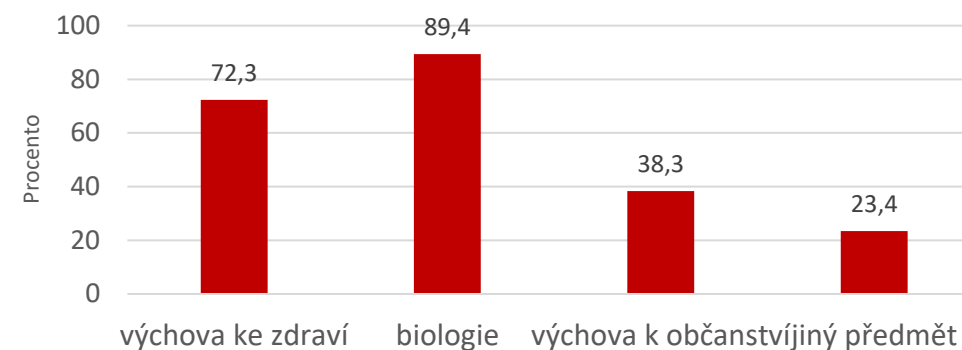
Myslíte si, že máte o HIV dostatek informací?

Školní metodici prevence

- Výuka problematiky HIV/AIDS a jiných sexuálně přenosných onemocnění je nejčastěji zařazena v předmětech:

- Problematice HIV/AIDS školy v průměru věnují **8,7** výukových hodin
- Jako **možnost ke zkvalitnění výuky** školy nejčastěji uvádějí a preferují **využití prezentací s odborně schváleným obsahem**.
- **Učitelé jsou průběžně vzděláváni v problematice v 27,7 % škol**
- **Externí lektory** využívá při výuce o HIV/AIDS a jiných sexuálně přenosných onemocněních **61,7 %** škol

„Prevence HIV/AIDS na základních školách v České republice“

- dotazníkové šetření mezi řediteli
ZŠ s druhým stupněm výuky a víceletých gymnázií

<https://szu.gov.cz/odborna-centra-a-pracoviste/centrum-podpory-verejneho-zdravi/narodni-manazer-hiv-aids/prevence-hiv-aids-v-zakladnich-skolach-a-viceletych-gymnaziich-v-cr/>

SZÚ a MŠMT, školní rok 2023/24

Česká republika, dotazníkové šetření na ZŠ a víceletých gymnáziích s druhým stupněm výuky

(ředitelé škol, školní metodici prevence, školní rok 2023/2024)

10 900 555 obyvatel (k 31.12. 2024)

Základní školy a gymnázia
s 2. stupněm výuky v ČR: 2777

V dotazníku odpovědělo:

- počet škol 2047
- procento z dotazovaných škol 73,7

Počty žáků** na ZŠ v ČR:

- 7. ročníky: 106 959
- 8. ročníky: 108 823
- 9. ročníky: 104 929

Cíl

Zjistit:

- Jak výuka problematiky HIV/AIDS skutečně probíhá ve školách s druhým stupněm výuky v České republice?
- Zda jsou rozdíly v jednotlivých krajích?
- Kdo se na ní podílí?
 - Učitelé sami
 - Externí organizace
 - zdarma
 - pokud za úplatu, jaké jsou zdroje financování?
 - Jsou využívány vrstevnické programy?
 - Podílí se studenti pedagogických fakult?

Metodika

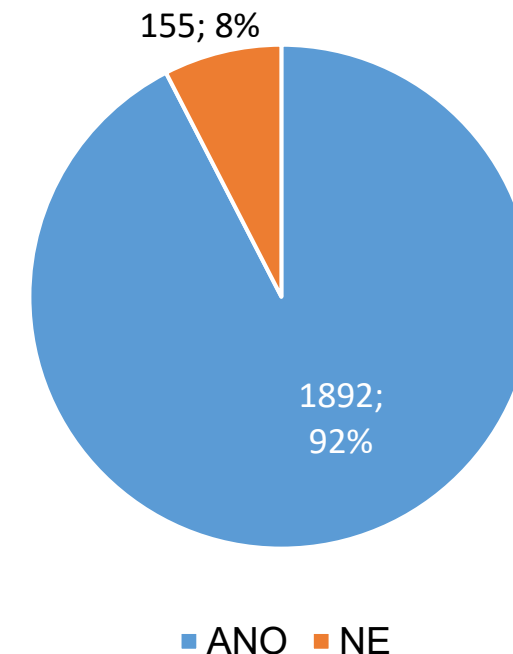
- Šetření navazovalo na průzkum znalostí o HIV/AIDS mezi žáky ZŠ a víceletých gymnázií (SZÚ 2022/23), dotazování byli ředitelé škol.
- Týkalo se 7.- 9. tříd ZŠ s druhým stupněm výuky a víceletých gymnázií ve školním roce 2023/24.
- Sběr dat probíhal 26. 8. – 26. 10. 2024.
- Online dotazník.
- Rozeslání prostřednictvím MŠMT ředitelům všech základních škol s druhým stupněm výuky a víceletých gymnázií.
- Zpracování a analýzu dat provedlo oddělení biostatistiky SZÚ.

Jak probíhala ve školách v ČR v roce 2023/24 výuka v oblasti prevence HIV/AIDS v 7.- 9. ročnících?

- Probíhala
 - pedagogové školy v rámci výuky
 - se zapojením externistů
- Nepochybně v žádném z ročníků (8 % škol)

ČR, výuka o HIV/AIDS/STI,
školní rok 2023-24, N=2047

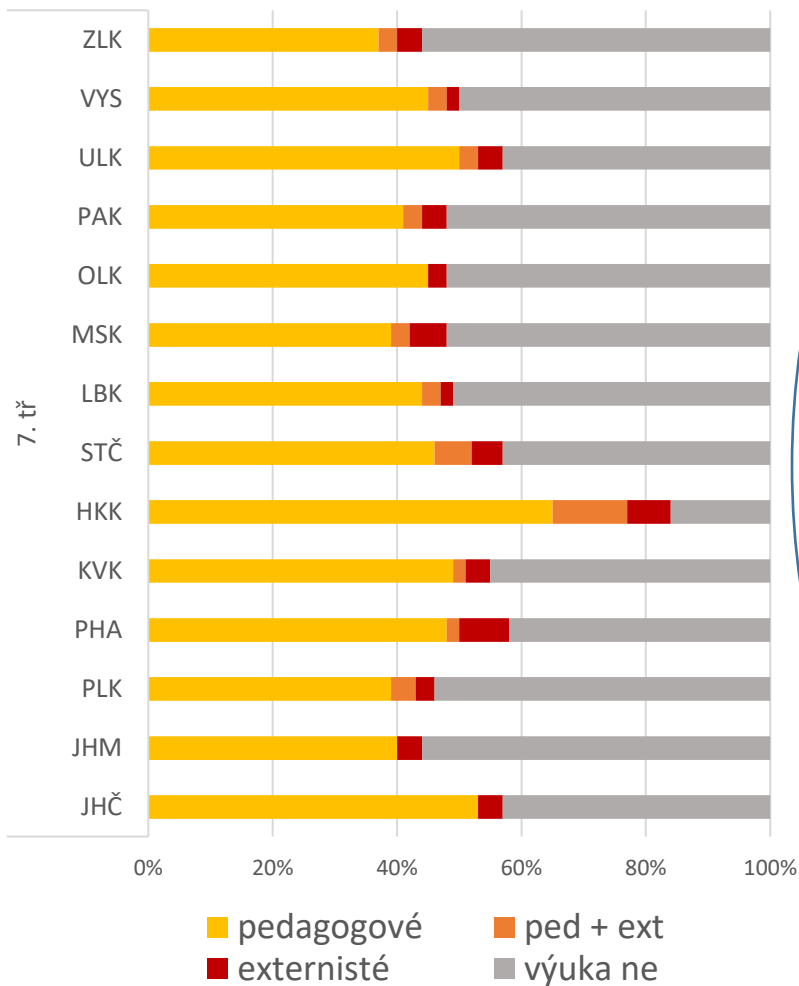

Celkem bylo vyhodnoceno **2047** dotazníků, průměrná návratnost byla **73,7 %** z oslovených škol, školní rok 2023/2024.

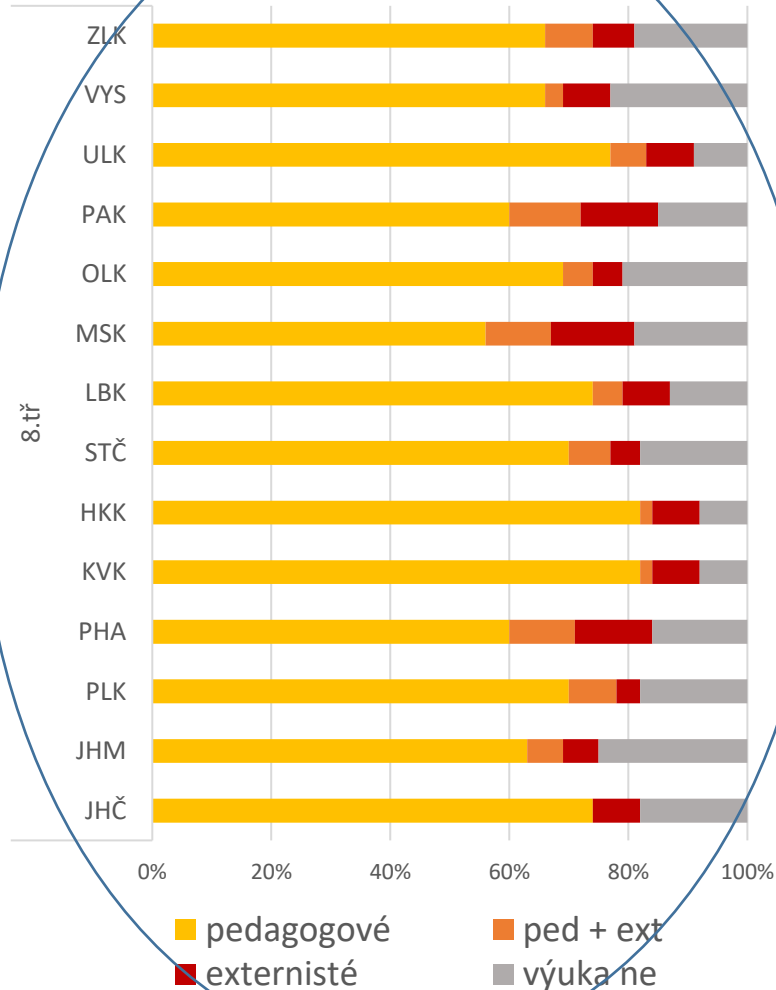
Výuka HIV/STI, ČR, školní rok 2023/24

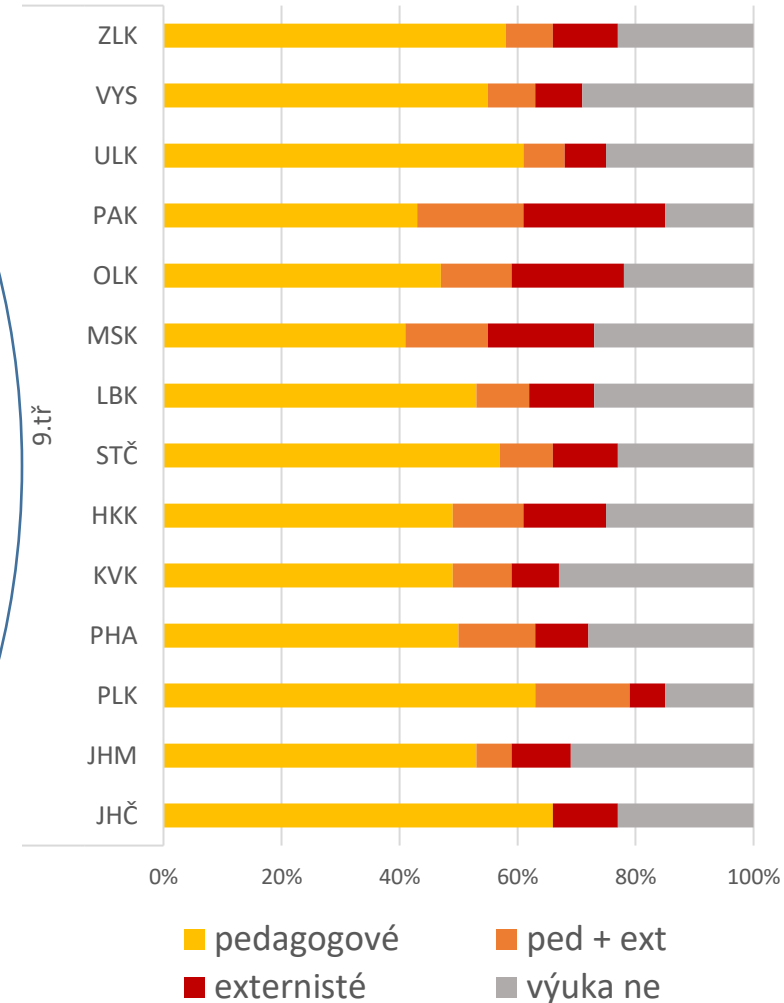
7. třída

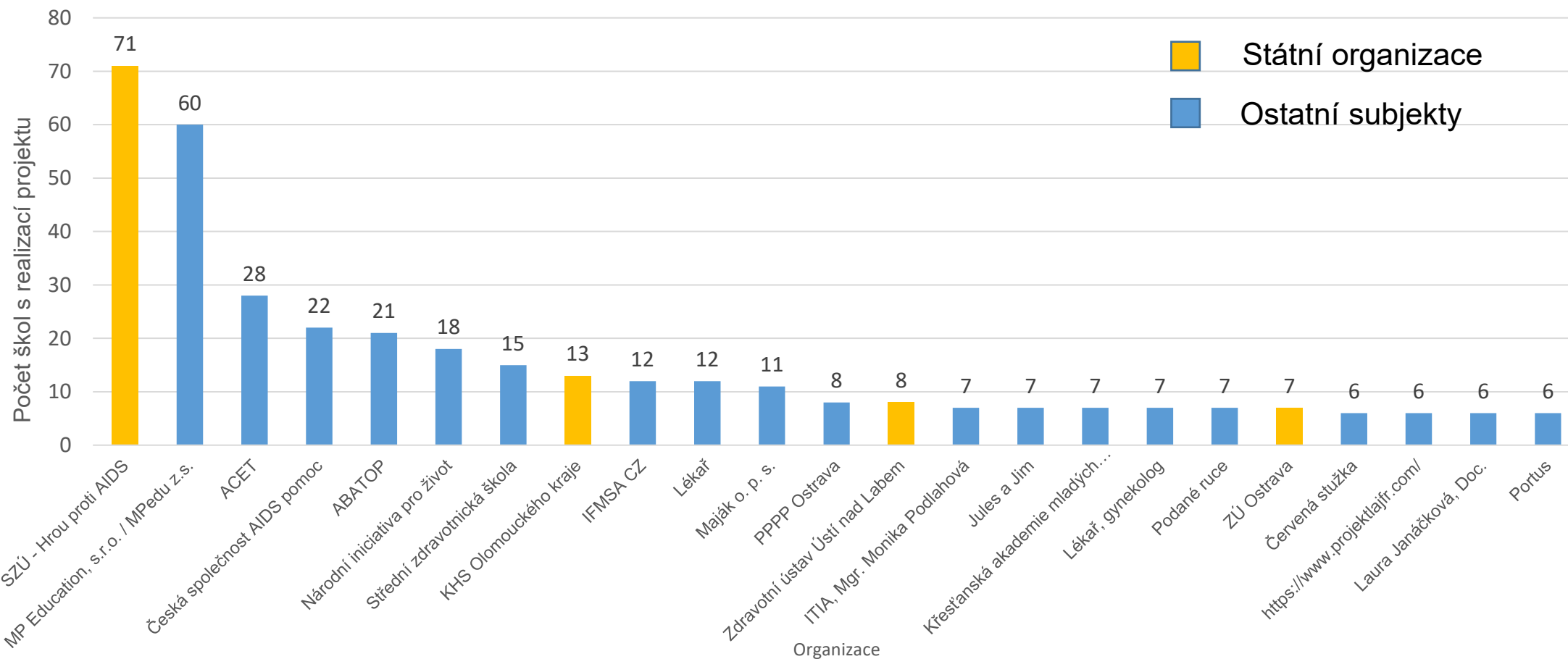
8. třída

9. třída

Externí organizace s největším podílem na výuce HIV/STI v ČR (2023/24)

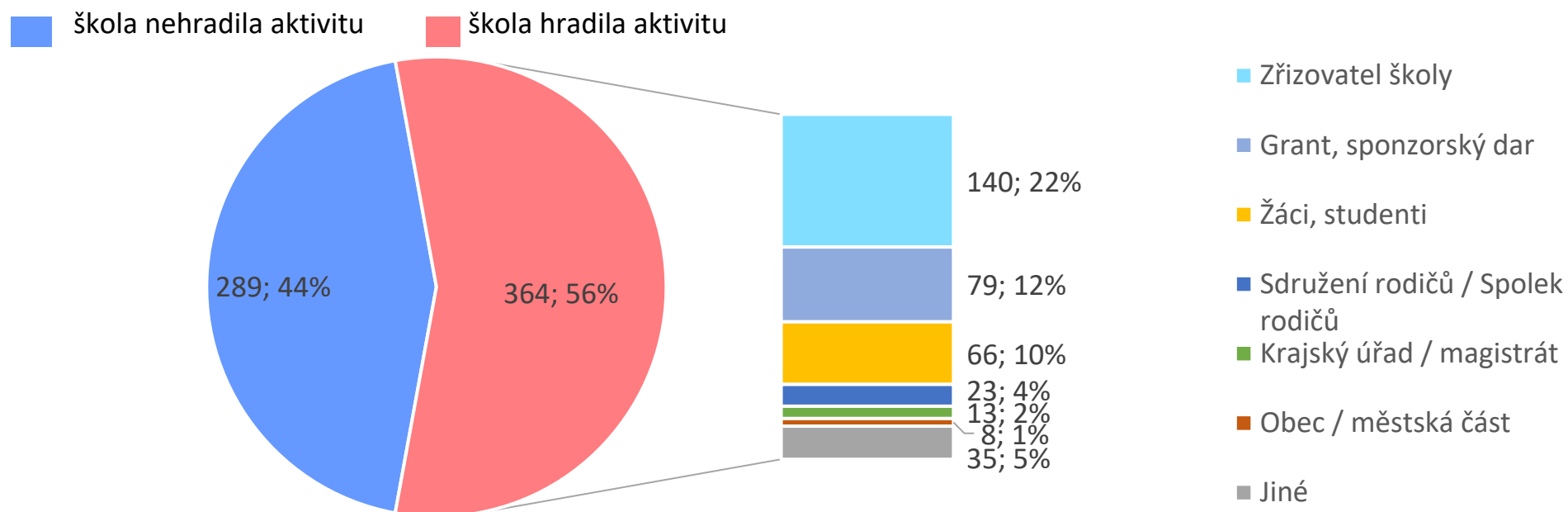

Celkem bylo vyhodnoceno **2047** dotazníků, průměrná návratnost byla **73,7 %** z oslovených škol, školní rok 2023/2024

Hradila škola výuku s externí organizací/lektorem?

- **614 (32 %)** škol odpovědělo, že ve školním roce 2023/24 byla při výuce prevence HIV/AIDS využita **externí organizace / osoba (lektor)**
- **56 %** škol tuto aktivitu **hradilo**, některé školy uvedly více zdrojů financování

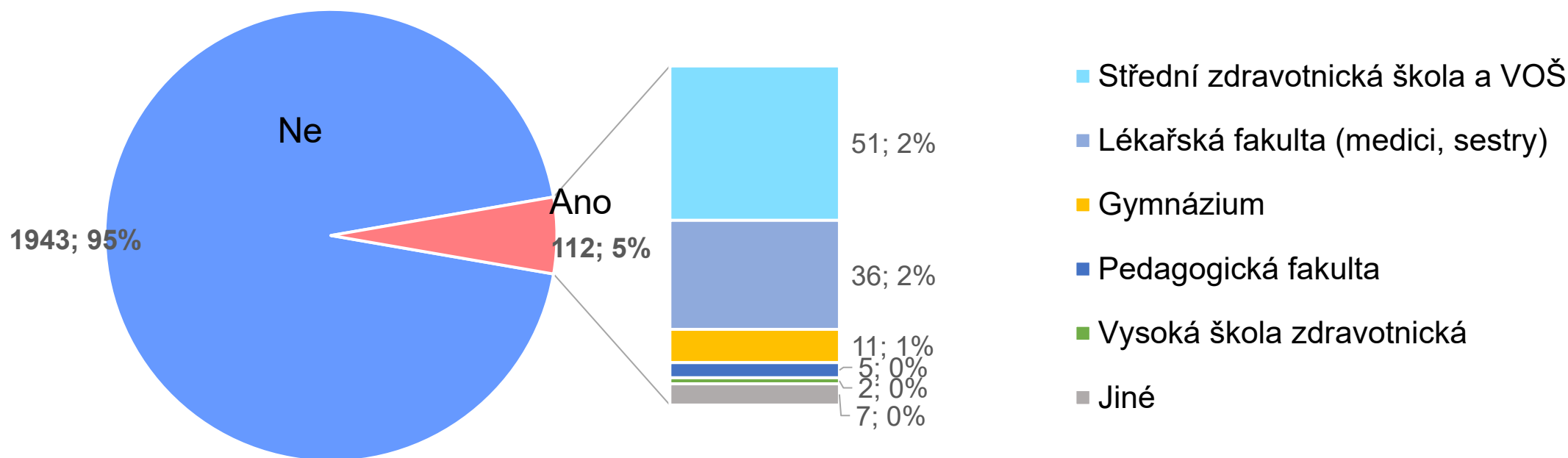
- Škola v průměru hradila 2 500,- Kč, medián úhrady byl 2 000,- Kč

Celkem bylo vyhodnoceno **2047** dotazníků, průměrná návratnost byla **73,7 %** z oslovených škol, školní rok 2023/2024

Zapojení studentů jiných škol při prevenci HIV/AIDS na škole

- Odpověď: **104 (5,1 %) škol** - při výuce prevence HIV/AIDS ve školním roce 2023/24 byli zapojeni studenti jiných škol.
- Nejčastěji se jednalo o studenty **středních zdravotnických škol a VOŠ**, některé školy uvedly studenty z více typů škol.

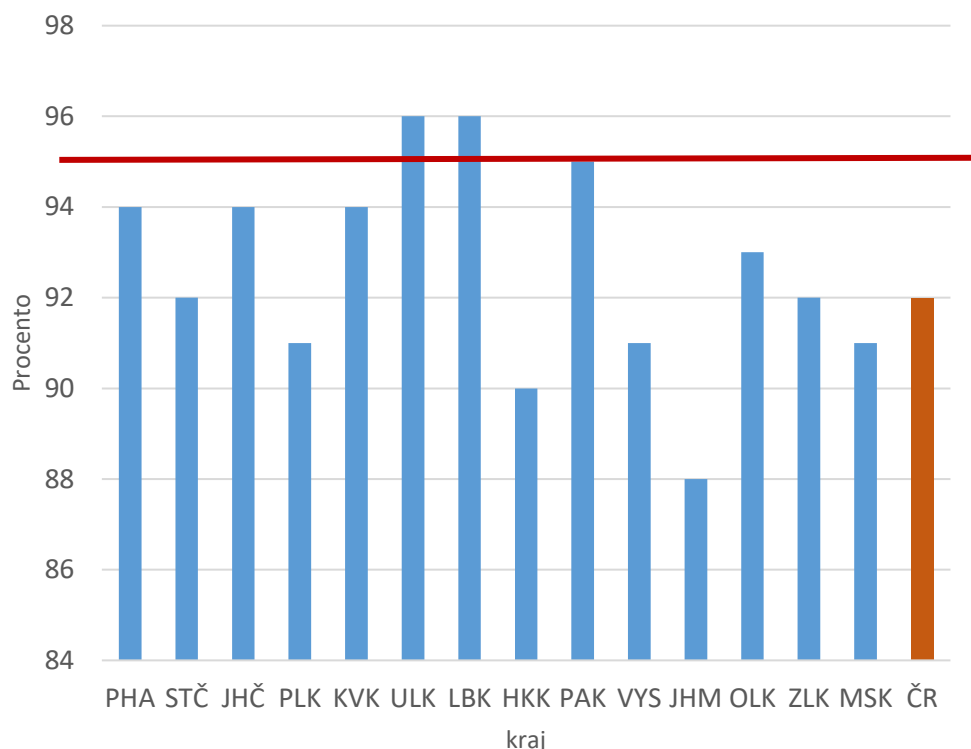

Celkem bylo vyhodnoceno **2047** dotazníků, průměrná návratnost byla **73,7 %** z oslovených škol, školní rok 2023/2024

Výuka o HIV/AIDS v ČR, 2023 - 2024

Výuka o HIV/AIDS v ČR, 2023-2024,
procento škol, které výuku v oblasti prevence
HIV/AIDS uskutečnily, N=2047 škol

- Výuka probíhala v **92 % škol**, které odpověděly **s mezikrajovými rozdíly**.
- Obvykle se ve školách výuky k tématu zúčastnilo 93 – 96 % žáků.
- **Očekávání NP nejsou naplněna.**
- Na výuce se převážně podílí **učitelé**.
- **Externisté** jsou využíváni asi ve **třetině škol** s maximem v devátých ročnících (kvarta):
- Více než **polovina škol** tuto spolupráci **hradí** z různých zdrojů.
- **Vrstevnické programy** jsou využívány asi v **5 % škol**.
- **Pedagogické fakulty** se zapojují **ojediněle**, lékařské fakulty o něco více.

Doporučení

- **Podpora vzdělávání pedagogů** v oblasti prevence HIV/AIDS s odborně schváleným obsahem (**web**)
- Budování sítě edukovaných externích organizací ve spolupráci MŠMT, SZÚ s KÚ a KHS se zajištěním kvality obsahu
- **Podpora vzdělávání budoucích pedagogů (JA SHIELD)**

Motto:

Jediný způsob, jak ochránit naše děti před HIV, je naučit je, aby dokázaly ochránit samy sebe.

Pilotní web pro pedagogy s podporou WHO

Motto: Být HIV pozitivní není ostuda, ale je to zbytečné!

Úvod Historie HIV HIV a AIDS Léčba a život s HIV Přenos HIV Prevence přenosu HIV

Historie HIV

HIV a AIDS

Léčba a život
s HIV

Přenos HIV

Prevence
přenosu HIV

Finančně podpořeno Světovou zdravotnickou organizací (WHO), projekt číslo 2025/1579941-0 a projekt číslo 2026/1628009-0

Pedagogická
fakulta

JOINT ACTION

On Strategies for Health Interventions to Eliminate Infection-Related Cancers

Joint Action funded under the EU4Health Programme

**WP5 – Projekt v ČR zaměřený na porozumění a snižování stigmatizace
HIV/AIDS**

ve vzdělávacím prostředí

CO JE JA SHIELD?

Projekt JA SHIELD

- Mezinárodní projekt financovaný Evropskou unií
- Postavený na datech, nikoli na dojmech
- Jeden z cílů (WP5*) - mapování a snižování stigmatizace:
 - **podpora snižování stigmatu a diskriminace související s HIV,** virovou hepatitidou, tuberkulózou a pohlavně přenosnými chorobami jako strategie pro zvýšení prevence, testování a léčby těchto infekcí;
 - **školení pedagogů** a zdravotnických pracovníků, zaměřené na prevenci stigmatizace těchto osob v poradenství a léčbě

CO STIGMATIZACE ZNAMENÁ V PRAXI

Stigma = dědičný nebo vrozený znak; též předem dané záporné až hanlivé hodnocení, které okolí přisoudí jedinci, skupině nebo organizaci*

- Stereotypy, předsudky, neinformovanost
- Obavy z otevřené komunikace
- Vliv na chování jednotlivců i institucí

HLAVNÍ CÍL PROJEKTU (v ČR)

Cíl projektu

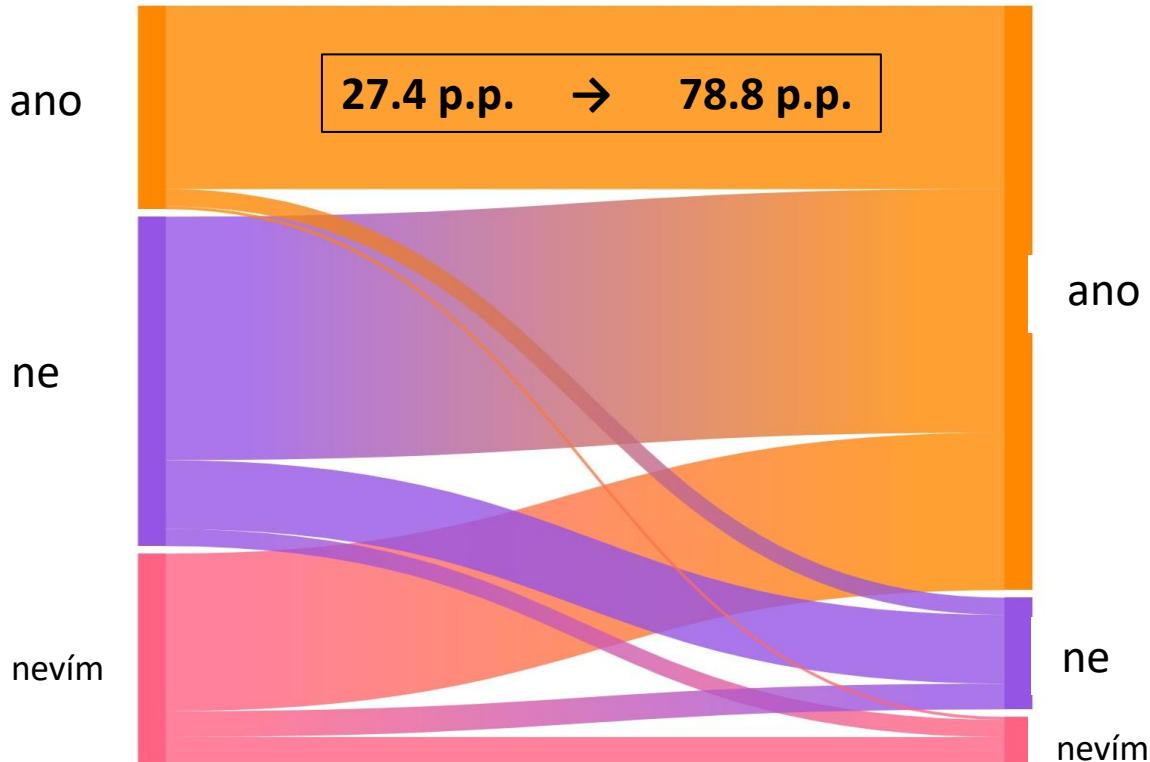
- **Zjistit aktuální znalosti** o HIV/AIDS a postoje ke stigmatizaci osob s HIV u studentů 1./ 2. ročníků PedF
- Navrhnout a otestovat **intervenční přístup**
- **Vyhodnotit změnu** na základě dat
- **Na základě výsledků doporučit další kroky**

Hrou proti AIDS u ukrajinských žáků (SZÚ/WHO, Praha 2024)

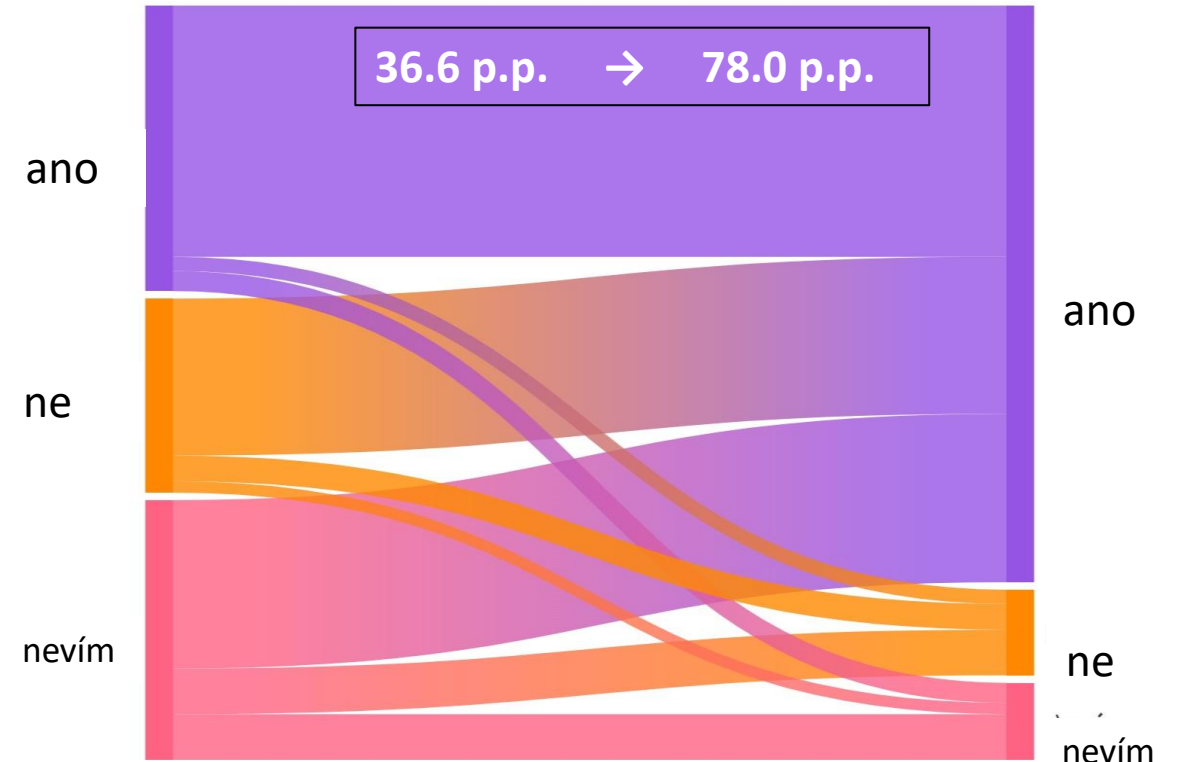
13. Koupili byste si čerstvou zeleninu od HIV pozitivního prodejce?

“Would you buy fresh vegetables from an HIV-positive seller?”

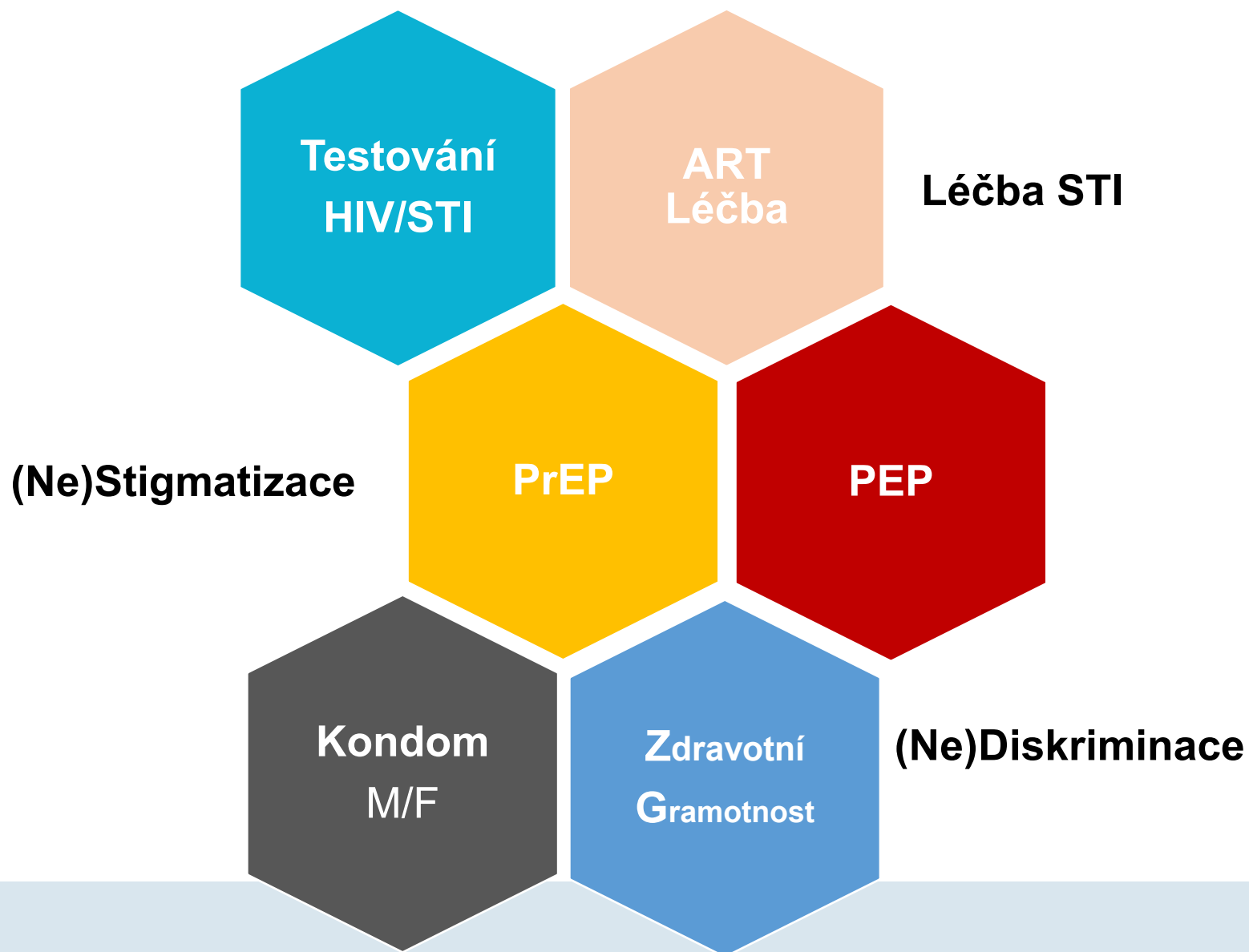

14. Myslíte si, že děti, které jsou HIV pozitivní, by měly mít možnost chodit do školy společně s dětmi, které jsou HIV negativní?

“Do you think that children who are HIV positive should be able to go to school together with children who are HIV negative?”

Kombinovaná prevence HIV

Těšíme se na další spolupráci

anna.kubatova@szu.gov.cz

